

Για την ανάδειξη των πρυτανικών αρχών

Γιώργος Τζιρίτας
Καθηγητής Τμήματος Επιστήμης Υπολογιστών
Πανεπιστήμιο Κρήτης
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: tziritas@csd.uoc.gr

Η εκλογή των οργάνων διοίκησης των Πανεπιστημίων έχει αναδειχθεί σε καθοριστικό παράγοντα για τη δημοκρατική τους λειτουργία, την ανάπτυξή τους και την ανταπόκρισή τους στις απαιτήσεις της εποχής, που χαρακτηρίζεται από μαζική πρόσβαση των νέων στα Πανεπιστήμια, από διεύρυνση των διεθνών συνεργασιών και από πιέσεις για ιδιωτικοποίηση και εμπορευματοποίηση.

Ο Νόμος 1268/1982 αποτέλεσε τομή γιατί εφαρμόστηκε σε ένα Πανεπιστήμιο αποσκληρωμένο, κλειστό στις κοινωνικές προσδοκίες και αδύναμο να ανανεωθεί. Το φοιτητικό κίνημα των αντιδικτατορικών αγώνων και της πρώτης μεταδικτατορικής περιόδου χαρακτηρίζονταν από διάθεση προσφοράς για προοδευτικές αλλαγές. Η συμμετοχή των φοιτητών στη διοίκηση των Πανεπιστημίων συνέβαλε στην ανανέωση, στην πρόοδο και στην εμπέδωση της δημοκρατίας. Ωστόσο η αρχική προωθητική δύναμη με την πάροδο του χρόνου εξάντλησε τη δυναμική της και βαθμιαία από το τέλος της δεκαετίας του 1980 εκφυλίστηκε σε κομματοκρατία. Ο τρόπος εκλογής των οργάνων διοίκησης των Πανεπιστημίων αποτελεί πλέον παράγοντα συντηρητισμού και αναστολής της όποιας προόδου. Τα προβλήματα είναι εντονότερα και συχνά εμφανέστατα στην εκλογή των πρυτανικών αρχών.

Ας υπενθυμίσουμε το ισχύον καθεστώς, τόσο ως προς τα ποσοστά εκπροσώπησης, όσο και ως προς τον τρόπο της εκπροσώπησης, αναφερόμενοι στην εκλογή των πρυτανικών αρχών, όπου το πρόβλημα είναι μέγιστο.

- Μέλη ΔΕΠ, ποσοστό 50%, με δικαίωμα ψήφου για όλα τα μέλη.
- Προπτυχιακοί φοιτητές, ποσοστό 40%, με δικαίωμα ψήφου σε εκλέκτορες. Οι εκλέκτορες διορίζονται από τις φοιτητικές παρατάξεις ανάλογα με τη δύναμη που συγκέντρωσαν κατά την τελευταία εκλογή του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου Φοιτητών. Ο αριθμός των εκλεκτόρων ανά Τμήμα δε σχετίζεται ούτε με τον αριθμό των φοιτητών του Τμήματος, ούτε με τον αριθμό των ψηφισάντων, αλλά με τον αριθμό μελών ΔΕΠ του αντίστοιχου Τμήματος.
- Μεταπτυχιακοί φοιτητές, διοικητικό και λοιπό προσωπικό των Πανεπιστημίων, ποσοστό 10%, με δικαίωμα ψήφου σε εκλέκτορες. Οι εκλέκτορες εκλέγονται από τα αντίστοιχα σώματα μετά την δήλωση των υποψηφιοτήτων για τα όργανα διοίκησης.

Η εκπροσώπηση των προπτυχιακών φοιτητών είναι αντιδημοκρατική για τους εξής λόγους:

- Οι εκλέκτορες είναι διορισμένοι από τις φοιτητικές παρατάξεις στη βάση μιας εκλογής που δεν έχει καμία απολύτως σχέση με τη διοίκηση των Πανεπιστημίων,
- Η εκπροσώπηση φοιτητών διαφορετικών Τμημάτων είναι άνιση και ανεξάρτητη της πραγματικής συμμετοχής τους στην έστω άσχετη εκλογική διαδικασία.

Επιπλέον θεωρείται «κοινό μυστικό» ότι οι επιλογές στήριξης ξεφεύγουν από το πανεπιστημιακό πλαίσιο και γίνονται αντικείμενο, διακριτικών έστω, κομματικών παρεμβάσεων. Ακόμα ορατοί είναι οι κίνδυνοι για την ποιότητα των σπουδών ως αποτέλεσμα των συναλλαγών για την εκλογή των οργάνων διοίκησης. Εξάλλου η Επιτροπή Διερεύνησης των τελευταίων γεγονότων θα έπρεπε να εξετάσει το βασίμο φημών που κυκλοφορούσαν στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, πολύ πριν από την παραπομπή του Στέλιου Αλεξανδρόπουλου στο Πειθαρχικό Συμβούλιο, για συσχέτιση του ζητήματος επιλογής μεταπτυχιακών φοιτητών στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης με την «ορθή πολιτική συμπεριφορά» που επιδείχθηκε σε διαδικασίες εκλογής οργάνων διοίκησης. Εύχομαι το πόρισμα της Επιτροπής να τεκμηριώσει

το αβάσιμο των φημών. Στην αντίθετη όμως περίπτωση θα πρέπει το σύνολο της πανεπιστημιακής κοινότητας να προβληματισθεί.

Ας δούμε όμως τις συγκεκριμένες πρακτικές αξιοποίησης του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου για την κατάκτηση του πρυτανικού αξιώματος. Ας μην τις αναζητήσουμε μακριά, αλλά ας τις διερευνήσουμε με ειλικρίνεια με βάση τη δική μας εμπειρία στο Πανεπιστήμιο Κρήτης. Οι δύο προηγούμενες πρυτανικές εκλογές κρίθηκαν σε μεγάλο βαθμό από την κοινή στάση των δύο μεγάλων φοιτητικών παρατάξεων. Ας θυμίσουμε εν προκειμένω τη δήλωση του μειοψηφήσαντος πρυτανικού σχήματος μετά τις τελευταίες πρυτανικές εκλογές: «Η Πανεπιστημιακή Κοινότητα και ιδιαίτερα οι δυο μεγάλες φοιτητικές παρατάξεις (ΔΑΠ-ΠΑΣΠ) έκαναν σήμερα [26-5-2004] την επιλογή τους για την επόμενη Πρυτανεία.» Το ίδιο είχε συμβεί και το 1999, με τη διαφορά ότι τότε η διαφορετική άποψη εκείνης της εποχής είχε εκφραστεί με λευκή ψήφο. Οι πρακτικές ήταν όμως ίδιες και η μέθοδος αντίστοιχη. Για να βοηθηθεί ο αναγνώστης να κατανοήσει πώς λειτουργεί η εκλογή, οφείλουμε να αναφέρουμε ότι οι δύο μεγάλες φοιτητικές παρατάξεις διαθέτουν με βάση τη δύναμή τους στις φοιτητικές εκλογές και το ισχύον θεσμικό πλαίσιο το 35% του εκλογικού σώματος. Οποιαδήποτε επομένως διαφορετική άποψη υπάρχει εντός Πανεπιστημίου καθίσταται αυτομάτως εξωθεσμική ή περιθωριακή. Στην πραγματικότητα η ουσιαστική υπονόμηση των θεσμών γίνεται από αυτούς που εκμεταλλεύονται τις τυπικές δυνατότητες παρασκηνιακών διαδικασιών που επιτρέπει το θεσμικό πλαίσιο. Γιατί ο παρασκηνιακός προσεταιρισμός των ισχυρών φοιτητικών παρατάξεων αποτελεί συχνά το πρώτο βήμα μιας υποψηφιότητας, πριν από τη διατύπωση αρχών και προγράμματος.

Γίνεται επιτακτικά φανερό, ιδιαίτερα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, ότι υπάρχει ανάγκη ριζικών αλλαγών, ώστε τα φαινόμενα φθοράς, συντηρητισμού και βαλτώματος να εκλείψουν. Τονίζω ότι κατά τη γνώμη μου η συμμετοχή όλων των συντελεστών της πανεπιστημιακής κοινότητας στη διοίκηση αποτελεί αναγκαιότητα. Το ζητούμενο επομένως είναι οι όροι της συμμετοχής, ώστε να εκλείψουν τα φαινόμενα αντιδημοκρατικότητας και παρακμής. Οι αλλαγές θα πρέπει επίσης να λάβουν υπόψη ότι η τελευταία δεκαετία χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη ανάπτυξη των μεταπτυχιακών σπουδών και την αύξηση των μεταπτυχιακών φοιτητών. Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές, και ιδιαίτερα οι υποψήφιοι διδάκτορες, αποτελούν το μέλλον του Πανεπιστημίου. Είναι ευκαιρία να αναδειχθεί ο ρόλος τους και να ζητηθεί η συμμετοχή τους.

Η Επιτροπή του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας εξεργάσθηκε μια πρόταση που εφόσον υιοθετηθεί θα εξυγιάνει τους θεσμούς ανάδειξης των πανεπιστημιακών αρχών. Ας την αναφέρουμε ολοκληρωμένα, όπως είναι διατυπωμένη στο τελικό πόρισμα που δημοσιοποιήθηκε τέλος Απριλίου.

«Προτείνεται η αντιμετώπιση του δημοκρατικού αυτού ελλείμματος μέσω της καθολικής ψηφοφορίας των φοιτητών την ημέρα διεξαγωγής των εκλογών για την ανάδειξη των Διοικήσεων Πανεπιστημίων, Σχολών και Τμημάτων, σε ξεχωριστή κάλη και με αναγωγή των αποτελεσμάτων στο ποσοστό συμμετοχής τους. Επιπρόσθετα, και με δεδομένη τη σημαντική αύξηση των μεταπτυχιακών φοιτητών στα Πανεπιστήμια (Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών και Διδακτορικά), θεωρείται ότι το σημερινό νομοθετημένο ποσοστό συμμετοχής τους (πάλι μέσω εκλεκτόρων) στις εκλογές, το οποίο ανέρχεται στο 5% του αριθμού των μελών ΔΕΠ, δεν αντιπροσωπεύει το πραγματικό ποσοστό τους στο σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού κάθε Πανεπιστημίου. Για το λόγο αυτό η Επιτροπή προτείνει όπως, στην ίδια χωριστή κάλη, ψηφίζει το σύνολο των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών.

Αναφορικά με τη βαρύτητα της ψήφου των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών, και προκειμένου να διασφαλιστεί η κατά το δυνατόν μεγαλύτερη συμμετοχή των φοιτητών, θα μπορούσε να εφαρμόζεται ένας αλγόριθμος, σύμφωνα με τον οποίο, όσο μικρότερη είναι η συμμετοχή των φοιτητών στις εκλογές αυτές, τόσο μικρότερος θα είναι και ο συντελεστής συμμετοχής τους στο εκλεκτορικό σώμα για την ανάδειξη των Διοικητικών Αρχών των Πανεπιστημίων. Σημειωτέον ότι το έως σήμερα ισχύον ποσοστό 80% των φοιτητικών ψήφων

στην πράξη αποβαίνει μεγαλύτερο (πράγμα που, προφανώς, δεν ανταποκρίνεται στις νομοθετικές προθέσεις), διότι στα μέλη ΔΕΠ υπάρχει πάντοτε μια φυσιολογική αποχή, ενώ η αποχή στους εκλέκτορες-φοιτητές είναι πρακτικά μηδενική. Μόνο αν το 80% των φοιτητών υπολογιζόταν επί των ψηφίζόντων μελών ΔΕΠ και όχι, όπως σήμερα, επί του συνόλου των μελών ΔΕΠ, μόνο τότε θα παρέμενε ακέραιο το 80%. Υπό το σύστημα που προτείνει η Επιτροπή, το προβλεπόμενο ποσοστό κάθε κατηγορίας εκλεκτόρων (100% για τα μέλη ΔΕΠ, 80% για τους φοιτητές και 20% ή 10% για τους λοιπούς εργαζομένους στο Πανεπιστήμιο) θα μειώνεται κατά το ποσοστό αποχής που σημειώνεται σε κάθε κατηγορία. Αυτό δηλαδή που σήμερα πρακτικά ισχύει μόνο για τα μέλη ΔΕΠ είναι δίκαιο να ισχύσει και για τις άλλες δύο κατηγορίες εκλεκτόρων.»

Το Πανεπιστήμιο Κρήτης που ευρίσκεται σε κρίση ως αποτέλεσμα σε μεγάλο βαθμό της αφερεγγυότητας της διαδικασίας ανάδειξης των πρυτανικών αρχών κατά τις δύο τελευταίες εκλογές, θα όφειλε ως πρώτη ένδειξη συνειδητοποίησης της κρισιμότητας της κατάστασης να υιοθετήσει αυτούσια την πρόταση του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας και να απαιτήσει από το Υπουργείο Παιδείας να τη συμπεριλάβει στο νέο Νόμο-Πλαίσιο. Αφετέρου σε περίπτωση που το Υπουργείο Παιδείας αποδειχθεί δέσμιος των σχέσεων διαπλοκής και αδύναμος να αναλάβει το πολιτικό κόστος της αναγκαίας αυτής αλλαγής, θα έπρεπε το Πανεπιστήμιο Κρήτης να ερευνήσει τη δυνατότητα εφαρμογής της ουσίας αυτών των προτάσεων εντός του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου, ιδιαίτερα αν κληθεί να εκλέξει νέα πρυτανική αρχή, πριν από την ολοκλήρωση της θητείας της παρούσας Πρυτανείας. Σε κάθε δε περίπτωση να ορίσει κανόνες δεοντολογίας που να μην επιτρέπουν σε υπέρμετρα φιλόδοξους καθηγητές την υποταγή των φοιτητών σε μια λογική συναλλαγών.

Επίσης ως απόδειξη ελάχιστου σεβασμού στις αξίες που αντιπροσωπεύει το Πανεπιστήμιο Κρήτης και ως ένδειξη περισυλλογής για τη δύσκολη περίοδο που διέρχεται, θα ανέμενε κανείς από όσους ενεργά μετείχαν σε διαδικασίες και μεθόδους εκλογής εν πολλοίς αδιαφανείς, να αναλογισθούν τις ευθύνες τους και να συμβάλουν ώστε το Πανεπιστήμιο Κρήτης να βρεί αυτόνομα και χωρίς εξωτερικές ή παρασκηνιακές επεμβάσεις το δρόμο εξόδου από την κρίση.